

ASPECTE ALE EMIGRĂRII ȘOMERILOR CĂRĂȘENI ÎN PRIMII ANI AI CRIZEI ECONOMICE (1929—1931)

de
IOAN POPA

Criza economică din anii 1929—1933, grefată pe fondul crizei generale a capitalismului, a avut efecte dintre cele mai distrugătoare în viața economică și politică a statelor burgheze. În România criza s-a manifestat cu o deosebită violență „... din pricina economiei capitaliste înapoiate, a existenței chestiunilor agrare nerezolvate, a sarcinilor colosale de datorii externe și a dependenței ei de capitalul financiar internațional”¹.

În contextul factorilor care au contribuit direct la înrăulătirea situației materiale a oamenilor muncii, șomajul a deținut un rol primordial. Ca urmare a restrîngerii producției și a numeroaselor falimente, concedierile au devenit o practică curentă, pe întreaga durată a crizei, subliniind neputința sistemului capitalist de a utiliza forțele productive de care dispunea. Imediat după izbucnirea crizei, șomajul a luat în țara noastră proporții de masă, făcînd adevărate ravagii în industrie, transporturi, comerț, agricultură etc. Miile de muncitori, funcționari și intelectuali loviți de flagelul șomajului reprezentau o armată de rezervă pentru capital, care a exercitat în permanență presiuni asupra pieții muncii și a creat burgheziei posibilitatea de a intensifica oprirea lucrătorilor rămași în sfera productivă. „În liecare zi — scria ziarul „Socialismul” — zeci și sute de muncitori primesc preavize. Jalea și nesiguranța s-au transformat în panică. Nimeni nu mai e sigur de ziua de mîine”². Această relatare a organului de presă al Partidului Social Democrat nu este deloc exagerată dacă avem în vedere faptul că în cursul anului 1932, numărul șomerilor din România a depășit cifra de 300 000³. Chiar și datele statistice incomplete furnizate de bi-

¹ *Documente din istoria P.C.R.*, Ed. II, București, 1953, p. 168—169.

² *Socialismul*, an XXIII, din 16 iunie 1929.

³ *Documente din istoria P.C.R. 1929—1933*, E.S.P.L.P., 1956, p. 190.

rourile de plasare relevau creșterea indicelui șomajului de la 100 în 1929, la 523 în 1932⁴.

O amploare fără precedent a cunoscut șomajul în zona industrială din sudul Banatului și mai ales în centrele miniere și metalurgice din fostul județ Caraș, unde atotputernică era Societatea U.D.R. La Reșița, Anina, Ocna de Fier, Bocșa, Doman, Dognecea, Moldova Nouă și Secul gradul de folosire al capacităților de producție, în perioada crizei, a înregistrat scăderi catastrofale. În condițiile în care majoritatea întreprinderilor industriale din județul Caraș și-au redus activitatea, ori și-au închis porțile, șomajul ia proporțiile unei avalanșe strivitoare în fața căreia mii de muncitori rămăseseră fără nici un mijloc de apărare⁵. În cursul anului 1932, anul de vîrf al crizei, la Reșița erau cca. 3 000 de șomeri totali, iar pe domeniile Societății U.D.R. șomau alți 4 034 muncitori, ceea ce reprezintă aproape 50% din numărul lucrătorilor angajați în 1928⁶.

Alungați cu brutalitate în stradă, lipsiți de orice sursă de existență, ca și de perspectiva angajării, numeroși șomeri din județul Caraș și nu numai de aici, părăsesc țara, sperînd să găsească un loc de muncă peste hotare.

Fenomenul emigrărilor și-a făcut simțită prezența în țara noastră cu mult înainte de izbucnirea crizei. Subprefectura județului Caraș-Severin, într-un raport cu privire la situația județului pe anul 1924, atinge chestiunea emigrărilor în perioada de după primul război mondial, menționînd printre alte cauze ale acestora „micșorarea și reducerea puterii de muncă, în urma împrejurărilor economice și financiare — în general cunoscute — ca nefavorabile și răsplata necorespunzătoare și nesuficientă a muncii”⁷. Raportul reliefează, de asemenea, „propaganda periculoasă” a agenților pentru emigrare în Brazilia și Argentina, care „a prins rădăcini” și în județul Caraș-Severin, mai ales în rîndul naționalităților conlocuitoare⁸.

Cauzele emigrărilor sînt, așadar, mai ales de natură economică, constînd în lipsa de lucru și salarizarea necorespunzătoare a diverselor categorii de lucrători. În ceea ce privește activitatea unor agenți pentru emigrarea în străinătate, aceasta era, firește, favorizată tocmai de terenul fertil pe care îl oferea România acelor ani. După cum reiese dintr-un raport al direcției administrative înaintat la 6 octombrie 1925, direcției generale a U.D.R., mai mulți șomeri reșițeni intenționau să emigreze, hotărîrea lor fiind determinată, fără îndoială, de condițiile inumane de viață care decurgeau din însăși esența societății bazate pe

⁴ *Anuarul statistic al României. 1939—1940*, p. 335.

⁵ Amănunte în legătură cu șomajul pe teritoriul județului Caraș, în I. Popa, *Aspecte ale șomajului în zona industrială din sudul Banatului (1929—1933)*, manuscris în curs de apariție în „*Banatica*” III.

⁶ E. Cimponeriu, *Reșița luptătoare*, Ed. științifică, București, 1965, p. 138.

⁷ *Raport asupra situațiunei județului Caraș-Severin pe anul 1924*, Lugoj, p. 140.

⁸ *Ibidem*, p. 150.

exploatarea omului de către om. Este explicabilă totodată și intervenția aceleiași direcții administrative pe lângă organele de siguranță în scopul împiedicării emigrărilor: păstrind un număr mare de șomeri pe piața brațelor de muncă, patronii de la U.D.R. aveau posibilitatea să intensifice exploatarea muncitorilor angajați, prin influențarea cuantumului salariilor și să obțină comenzi suplimentare din partea statului⁹.

Spre sfârșitul perioadei de stabilizare relativă a capitalismului, când apar și primele semne ale crizei, șomajul ia proporții considerabile în rindul femeilor, reliefînd, odată în plus, politica descrimatorie tradițională promovată de statul burghezo-moșieresc față de acestea. Numeroase sînt, mai ales, fetele tinere care nu au nici o posibilitate de a se angaja, de a-și cîștiga existența în mod cinstit. Așa cum rezultă dintr-un ordin al Ministerului de Interne, adresat la jumătatea lunii decembrie 1928, prefectului județului Caraș, tot mai multe sînt femeile și fetele minore sau majore care solicită pașapoarte pentru Egipt și America de Sud, lăsîndu-se ademenite de indivizi al căror scop era a le vinde caselor de prostituție¹⁰.

În primăvara anului 1929, ca o consecință directă a creșterii numărului de șomeri, care optează pentru plecarea în străinătate, între Ministerul Muncii și Prefectura județului Caraș are loc un schimb de adrese în privința modului de eliberare a pașapoartelor¹¹. La raportul Prefecturii județului Caraș către mai sus menționatul minister este anexată și cererea unui locuitor al comunei Ilidia de a emigra în Franța, cerere din care aflăm că deși în județul Caraș nu se eliberează pașapoarte decît pentru Iugoslavia nu puțini sînt aceia care călătoresc cu ele în Franța¹².

Clasele dominante manifestă în acești ani dezinteres și lipsă de preocupare pentru soarta miilor de lucrători alungați pe drumuri. Motivînd că sînt sărace, fără nici un fel de resurse, autoritățile județului Caraș nu sînt deloc dispuse să depună eforturi serioase pentru ajutoarea șomerilor¹³. În aceste condiții solicitările de pașapoarte pentru străinătate se înmulțesc. Totodată, sub presiunea maselor flămînde de șomeri, cercurile oficiale se postează pe o poziție concesivă în problema emigrărilor. Astfel, la începutul anului 1930, unii dintre minierii care șomau în plasa Moldova Nouă obțin aprobarea pentru a pleca în Iugoslavia¹⁴. Mai mult decît atît, în raportul unui funcționar din Inspectoratul Regional al Muncii Timișoara, expediat în luna iunie 1930 Direcției Generale a Muncii București, este menționată chiar recrutarea

⁹ E. Cîmponeriu, *op. cit.*, p. 84—85.

¹⁰ Filiala Arhivelor Statului Caransebeș, *Iond Prefectura județului Caraș*, dosar 57/1928, f. 2.

¹¹ *Ibidem*, f. 13.

¹² *Ibidem*, f. 14.

¹³ *Ibidem*, dosar 149/1930, f. 6.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 57/1928, f. 22.

unor muncitori șomeri din Anina, Sasca Montană, Moldova Nouă și Secul în vederea expatrierii lor, precum și refuzul citorva dintre aceștia de a părăsi țara¹⁵. În vara anului 1930, prefectul județului Caraș cere ordonanțarea sumei de 13 367 lei, necesară transportării pînă la Timișoara a unor șomeri din Moldova Nouă, Cuptoare-Secul și Steierdorf-Anina, care urmau să emigreze în Franța¹⁶. Delegația permanentă a consiliului județean Caraș-Oravița aprobă suma solicitată, precizînd, de altfel, că șomerii se află într-o „*stare disperată*”¹⁷.

Incapabile de a soluționa problema șomajului, clasele stăpînitoare facilitau, după cum se vede, emigrarea lucrătorilor concediați, încercînd să scape de orice răspundere. În acest sens este semnificativ faptul că muncitorii specialiști concediați de Societatea U.D.R. obțin avizul de a emigra, deși prin plecarea lor, în industria românească s-a resimțit o acută criză de muncitori cu înaltă calificare¹⁸.

Speranțele șomerilor autohtoni de a cîștiga în străinătate bucata de pîine care li se refuza în țară s-au dovedit a fi nerealiste, cu atît mai mult cu cît întreaga lume capitalistă era profund zguduită de criză. Mulți dintre șomerii emigranți au ajuns într-o situație materială precară, neavînd posibilitatea de a se angaja¹⁹. În același timp, după cum reiese dintr-un ordin al Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale către Prefectura județului Caraș, datat din 10 septembrie 1930, emigrările erau încurajate de către unii agenți care acționau mai ales în rîndurile țaranilor loviți de criză, excrocîndu-i cu sume considerabile de bani²⁰.

Prin expatrierea unui număr cît mai mare de șomeri, stăpînii vremii au urmărit, fără rezultat însă, diminuarea capacității de luptă a proletariatului, care devenea de la o zi la alta tot mai activ. Apărător fidel al intereselor clasei muncitoare, al tuturor oamenilor muncii din România burghezo-moșierească, Partidul Comunist Român a mobilizat la luptă uriașe forțe revoluționare, revendicînd cu fermitate încetarea concedierilor, reprimirea la lucru a celor concediați, acordarea ajutoarelor de somaj, condiții umane de muncă și viață. Sub influența crescîndă a ideilor comuniste, așa cum deducem dintr-un raport al notariatului cercual al comunei Moldova Nouă, înaintat în luna ianuarie 1931 Prefecturii județului Caraș, unii dintre muncitorii emigranți, care abia se reîntorseseră din străinătate, agitau deja împotriva autorităților locale²¹. Și se vor alătura zecilor de mii de șomeri din întreaga țară,

¹⁵ Ibidem, dosar 2/1930, f. 1—6.

¹⁶ Ibidem, dosar 89/1930, f. 1.

¹⁷ Ibidem, dosar 27/1930, f. 4.

¹⁸ Ibidem, dosar 4/1930, f. 1—2.

¹⁹ Ibidem, dosar 57/1928, f. 40.

²⁰ Ibidem, f. 39.

²¹ Ibidem, dosar 2/1930, f. 43.

care în anii crizei s-au afirmat ca un puternic detașament revoluționar, luptând fără rezerve pe baricadele marilor bătălii de clasă desfășurate sub conducerea partidului comunist.

**ASPECTS DE L'ÉMIGRATION DES CHOMEURS DE CARAȘ DANS
LES PREMIÈRES ANNÉES DE LA CRISE ÉCONOMIQUE
(1929—1931)**

Résumé

Dans la période de la crise économique (1929—1933) le chômage a pris de proportions de masse. Privés d'aucune possibilité d'existence, les chômeurs de centres industrielles du département Caraș supportaient une grande misère. Beaucoup d'entre eux ont été obligés d'émigrer en espérant qu'ils trouveront du travail outre des frontières. L'émigration ateste l'impotence du système capitaliste d'utiliser les forces productives dequelles il dispose, l'indifférence des classes dominantes envers la situation désespérée des travailleurs congédiés.